

Cílem publikace je prezentovat výsledky práce Katedry sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK. Kniha je určena širší odborné veřejnosti, a to jak z oblasti výzkumu a vysokých škol, tak i aplikační sféře, profesně se druhým bydlením zabývající (lokální a regionální samospráva, obchod s nemovitostmi). Druhé bydlení není chápáno jako pouhý souhrn objektů individuální rekreace, nýbrž jako komplex souvisejících jevů a procesů. Původní hypotézy, vycházející z předpokladu, že změna sociálně ekonomických podmínek po roce 1989 u nás povede k významným změnám v oblasti druhého bydlení (změna využívání objektů směrem k trvalému bydlení atd.), se zatím nepotvrdily. Ukazuje se, že druhé bydlení někdy může představovat velmi limitní faktor rozvoje území, jindy naopak může být jedním z hlavních impulzů rozvoje lokálních služeb.

Jana Barvíková

Luděk Sýkora (ed.): *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*
Praha, Ústav pro ekopolitiku, o. p. s. 2002, 191 s.

Sborník *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*, jehož editorem je Luděk Sýkora, vychází z příspěvků, které byly předneseny v průběhu seminářů z cyklu „Udržitelný rozvoj městských aglomerací“. Tyto semináře v letech 2002 a 2001 pořádal Ústav pro ekopolitiku v rámci projektu „Transatlantické environmentální sítě“. Jejich prostřednictvím se snažil upozornit na charakter rezidenční a komerční výstavby, která je v současné době u nás realizována v okolí velkých měst, a na problémy, které by mohly vzniknout v případě nekoordinovaného územního rozvoje v městských aglomeracích. V rámci cyklu seminářů tak postupně byla diskutována řada otázek jako např.: Co je suburbanizace? Dochází u nás k suburbanizaci? Jak je významná? Jakých forem nabývá? Jaké má důsledky pro udržitelný rozvoj osíd-

lení? Jaké důsledky může v budoucnosti přinést její případný mohutný rozvoj? Jsme si vědomi jejích dopadů? Chceme se jim bránit? Máme k tomu nástroje? Existuje politická vůle využívat tyto nástroje? A těmto otázkám byl posléze věnován i recenzovaný sborník.

Publikace obsahuje celkem jedenáct příspěvků. V prvním z nich (*Suburbanizace a její důsledky: výzva pro výzkum, usměrňování rozvoje území a společenskou angažovanost*) Luděk Sýkora objasňuje samotný proces suburbanizace a zabývá se jeho současnými projevy v České republice. Konstatuje, že suburbanizace není v ČR novým jevem, neboť již v meziválečném období docházelo k rozvoji suburbánních především rezidenčních lokalit, a to zejména podél železničních tratí vycházejících z velkých měst. Po roce 1989 se rezidenční suburbanizace vzhledem k nízké úrovni průměrných příjmů a prudkému růstu cen nemovitostí, stavebních materiálů a prací, začala rozvíjet teprve až ve druhé polovině devadesátých let s rostoucími příjmy a kupní silou části obyvatel a státní podporou hypotečního financování. Avšak nejvýznamnější silou proměňující příměstskou krajinu se na přelomu století stal rozvoj komerčních funkcí, jako je maloobchod, velkoobchod, skladování, distribuce a výroba. Autor popisuje změny, které suburbanizace přináší ve způsobu využití příměstského území. Upozorňuje na proměny, k nimž dochází v sociálně-prostorové struktuře měst a jejich sídelních aglomerací, kdy předměstské zóny získávají především vzdělané a příjmově silné obyvatelstvo a sociální status nově přichozích i jejich způsobů života ostře kontrastuje s původním obyvatelstvem. Hlavními motivy, proč se mnohé z projektů komerční a rezidenční výstavby stěhují mimo hranice měst, jsou nižší ceny pozemků a snadnější vyjednávání se samosprávami menších obcí, neboť města chtějí udržet kompaktní strukturu zástavby, zatímco přilehlé obce se snaží o přilákání investic na vlastní území. Jelikož zájmy měst a obcí se takto často dostávají do protikladu, koordinace územního rozvoje v metropolitních oblastech naráží na ne-

ochotu správ měst a obcí společně jednat o budoucím rozvoji. Autor se dále zabývá ekonomickými, sociálními a environmentálními důsledky suburbanizace a možnými způsoby její regulace a omezení jejích negativních dopadů na udržitelný rozvoj osídlení.

Tomáš Gremlica v článku *Neuspořádaný, neregulovaný a z dlouhodobého hlediska neudržitelný růst městských aglomerací* nejprve upozorňuje na hlavní problémy neregulovaného růstu měst v USA a západoevropských zemích, související s vyliďňováním center měst, vznikem satelitních městeček a suburbanálních komerčních zón, změnou postavení a významu center i periferií v rámci struktur městských aglomerací, nevhodným rozvojem dopravních systémů v městských aglomeracích spočívajícím v nadměrném užívání automobilové dopravy, radikálními změnami ve využívání krajiny v současné době orientovaného především na potřeby terciálního sektoru atd. Posléze popisuje nástroje regulace neuspořádaného růstu městských aglomerací užívané v USA a státech EU, jejichž základem je velmi kvalitní systém střednědobého a dlouhodobého plánování a účast široké veřejnosti na rozhodovacím procesu. V samotném závěru příspěvku se pozastavuje nad skutečností, že zatímco v USA a EU je neregulovaný růst městských aglomerací obecně považován za problém, v České republice je naopak často chápán jako doklad ekonomického úspěchu. Vybízí k analyzování suburbanizačních vývojových trendů u nás a k využití poznatků i vhodných způsobů řešení uvedených zemí v ČR, aby se zabránilo opakování chyb, k nimž v těchto státech při neregulovaném a neudržitelném růstu metropolitních regionů došlo.

Martin Ouředníček (*Suburbanizace v kontextu suburbanizačního procesu*) přináší různá pojetí definice suburbanizace v odborné literatuře. Na suburbanizaci nahlíží jako na změnu v prostorovém rozmístění obyvatelstva a proces změny fyzického a sociálního prostředí předměstských lokalit.

Velice zajímavý je rovněž příspěvek Pavla Ptáčka *Suburbanizace v USA a v Německu:*

zdroj inspirace i poučení, v němž se zabývá problematikou suburbanizačního procesu ve dvou modelových zemích. Zatímco v USA byl tomuto procesu ponechán volný průběh, navíc byl ještě částečně podporován ze strany státu, v Německu byl ovlivňován územně plánovacími nástroji a dalšími regulačními mechanismy, významnou roli zde sehrála i podpora veřejné dopravy. Autor se věnuje popisu a charakteristice suburbanizačního procesu v obou státech a zaměřuje se na příčiny a mechanismy vedoucí ke specifickému průběhu suburbanizace a jeho důsledky.

Ethan Seltzer ve svém příspěvku *Suburbanizace a její ekologické, ekonomické a sociální důsledky: poučení z vývoje v Portlandu* pojednává o živelném rozpínání měst do okolní krajiny, specifické podobě suburbanizace, o níž se hovoří jako o „urban sprawl“. Ta se vyznačuje zejména prostorově roztržštěnou až chaotickou zástavbou separovanou ve velkých vzdálenostech od města, nízkou hustotou osídlení a vysokou závislostí obyvatel na individuální automobilové dopravě. Autor popisuje důsledky, které tato forma suburbanizace způsobuje, a na příkladu amerického města Portland a jeho metropolitní oblasti ukazuje pokusy o její regulaci.

John Pucher se v článku *Suburbanizace příměstských oblastí a doprava: mezinárodní srovnání* zabývá vztahem mezi suburbanizací a dopravou, charakteristikou sociálních a environmentálních škod, které suburbanizace způsobuje, a dokumentuje rozsah suburbanizace ve Spojených státech. Poukazuje na skutečnost, že v USA je kvůli neregulované suburbanizaci na předměstích měst téměř nemožné pohybovat se pěšky, na kole či prostředky hromadné dopravy a většina rodin je tak nucena užívat více než jedno auto. Doplňuje, že přestože suburbanizace v USA prošla odlišným vývojem než v západoevropských zemích, její důsledky v oblasti dopravy – to, že si vynucuje růst automobilismu a redukuje využití jiných druhů dopravy, jsou všude ve světě podobné. V závěru příspěvku předkládá doporučení pro Českou republiku, pokud jde o regulaci suburbaniza-